صریح و صمیمانه با دانش‌پژوهان و طلاب حوزه‌های علمیه

استاد روشن‌ضمیر، حجت‌الاسلام والمسلمین علی نظامی همدانی

ستایش بی‌قیاس خداوندی را سزاست که مبعوث‌کننده خاتم‌الانبیا ﷺ و منصوب‌کننده جانشینان دوازده‌گانه عالی‌قدر او ﷺ برای جن و انس و شفاعت‌گر مؤمنان شایسته در روز جزاست.

اما بعد

انگیزه ما در تنظیم این مقاله عموم طالبان و خصوص طلاب گرامی است که فرصت‌های طلایی عمر را از دست ندهند و از همه امور متفرقه و اهداف پراکنده بپرهیزند و جز به درس و مباحثه و تحقیق و مطالعه در رشته‌های گوناگون علوم حوزوی نپردازند؛ زیرا در زمان حاضر که زمان ضعف باورهای مقدس اسلامی از یک سو (در مردم) و نقشه‌های گوناگون ضد اسلامی از داخل و خارج با ترفندها و حیله‌ها که عمدتاً از فضای مجازی به مردم القا می‌شود، بیندیشند و اگر طلاب در این مسیر نتوانستند، اسلام عزیز را به عامه مردم انتقال داده و در زمین دل نسل جوان مخصوصاً، بنای اسلام را تأسیس کنند، لااقل در دل‌های باورمند، این عقائد مقدسه را نگاه دارند و به‌تعبیر دیگر اگر تأسیس اسلام برای مبلغان در دل‌هایی امکان‌پذیر نیست، ابقای اسلام در دل‌های معتقد انجام‌پذیر [است].

مقاله حاضر که از متن و توضیحاتی تشکیل می‌شود، متن آن قصیده‌ای در غنیمت‌شماری حتی کوتاه‌ترین فرصت (تا چه رسد به فرصت‌های طولانی) از نگارنده قصیده‌ای است که توضیح لازم در زیر هر بیت آن امده است.

اکنون قبل از ایراد بیت اول قصیده، یادآور می‌شویم که محتوا و هدف کلی این مقاله که بهره‌برداری حداکثر از فرصت‌هاست، در اخبار و آثار آل اطهار ﷺ فراوان نقل شده که در یک تقسیم کلی، اخبار مبارکه [ائمه] اطهار ﷺ به مغتنم شمردن عمر تأکید نموده‌اند.

دسته اول اخباری است که بیان‌گر فوائد اغتنام فرصت و دسته دوم، مبین مضرات و خطرهای هلاکت‌بار تضییع فرصت‌هاست.

۱. فرصت‌طلبان ماهی مقصود گرفتند
مقصود خود از آب گل‌آلود گرفتند

توضیح: این بیت به نظم‌آمده، ضرب‌المثل مشهوری است که کمتر کسی است که از این ضرب‌المثل بی‌اطلاع باشد. داستان آن به‌طور اجمال از این قرار است:

که عده‌ای از بنی‌اسرائیل در زمان موسی کلیم ﷺ، ساحل‌نشینانی بودند که از طریق صید ماهی امرار معاش می‌کردند، روز شنبه از جانب خدای تعالی به‌عنوان روز مقدس اعلام شد و مقرر گردید که آن روز در هر هفته تقدیس شود و در تقدیس آن روز، ماهی‌گیران شغل خود را تعطیل کنند؛ اما صیادان آن‌چنان که مقرر بود، حرمت شنبه را پاس نداشتند؛ بلکه چون می‌دانستند که روزهای شنبه آب دریا گل‌آلود می‌شود و ماهیان در آن آب گل‌آلود خودنمایی می‌کنند، صیادان تورهای خود را به آب انداخته و ماهی‌ها را با تورهای خود صید کرده و تورها را با ماهی‌های صیدشده در دریا می‌گذاشتند و روز یکشنبه شکارهای آماده خود را از آب بیرون می‌آوردند و می‌فروختند. با این کار هم تظاهر به تعطیل و تقدیس شنبه می‌نمودند و هم با زحمتی کمتر، ماهی مقصود را به فروش می‌رساندند.

۲. منظور من از آب گل‌آلود زمان است
کیشان، غرض خویش از این رود گرفتند

توضیح: آن‌چنان که آب همیشه سیال و روان است، زمان هم دائماً در جریان و سیلان می‌باشد و هیچ‌گاه آب و زمان حالت وقفه به خود نمی‌گرند؛ از این‌رو فرصت‌های ساری عمر را به آب جاری تشبیه نموده‌ایم که اگر ماهی‌گیران یادشده از جریان آب گل‌آلود سوءاستفاده کردند، طلاب عالی‌قدر از سیلان فرصت‌های عمر بهره‌برداری لازم را به‌عمل آورند و ماهی‌های هدف را از آن بگیرند.

۳. یک روز و شب و ساعتی از دست ندادند
تا این از آن ممکن هر سود گرفتند

توضیح: نابخردان قدر و قیمت فرصت عمر را نمی‌دانند و آن را با به بیهودگی سپری می‌کنند و در تعقیب اهداف زیان‌بارند؛ اما خردمندان خوش‌باور (که از خدا می‌خواهیم در زمره آنان باشیم)، هر لحظه از این فرصت‌ها را به‌مانند یک پله برای اوج و عروج خود در صحنه علم و عمل می‌انگارند که قرآن عزیز به هر دو گروه در سوره کوتاهی که در عین کوتاهی از جامع‌ترین سوره‌های قرآنی است چنین فرمود:

«بسم الله الرحمن الرحیم* والعصر* ان الانسان لفی خسر* الاّ الذین آمنو وعملو الصالحات وتواصو بالحق وتواصو بالصبر*»؛ (سوگند به زمان که همه انسان‌ها مسلماً در زیان‌کاری‌اند؛ جز آنان که هر حقیقتی را باور دارند و از هر باطلی گریزانند) جز آنان که ایمان آورده‌اند و یکدیگر را به حقیقت و شکیبایی توصیه نموده‌اند.

۴. یا بالغه گشتند به هر دانش و فنی
چون برق، همان آتش بی‌دود گرفتند

توضیح: همه می‌دانند که ادیسون کسی است که علاوه بر اکتشاف برق، اختراعات متعددی هم داشته است. این‌جانب از استاد گران‌مایه و بلندپایه خود آیت‌الله‌العظمی آخوند ملاعلی معصومی (عطر الله مرقدة) در منبر شنیدم که فرمودند: ادیسون را روزی گریان مشاهده کردند و سبب گریه‌اش را از او جویا شدند. جواب داد: از این‌رو می‌گریم که دنیا را با فکر بکر خود روشن کردم؛ اما برای قبر تاریک خودم، کار روشنی‌بخشی نکردم.

۵. یا جاذبه را کشف نمودند به کوشش
یا میکروب و آنچه خطرش بود گرفتند

توضیح: چنان‌که معروف است، قوه جاذبه زمین را که مرکز همه پدیده‌های مادی است، نیوتون کشف کرده و دیگری انواع میکروب‌ها و نفع و زیان هر نوعی از آنها را به‌دست آورده است. بدون تردید این موفقیت‌های عظیم با مشغول شدن به امور بی‌ارزش و اهداف هیچ و پوچی به دست نیامده و این نوابغ، اگر از اهمیت فرصت‌ها غافل می‌ماندند، به این هدف‌های بزرگ و بهت‌انگیز دست نمی‌یافتند.

۶. محصور زمانی که در آنند نگشتند
گسترده‌تر از حاضر محدود گرفتند

توضیح: یکی دیگر از خصوصیات نوابغ عالم این است که مانند عامه مردم خود را در زمان حاضر خویش محصور نمی‌کنند؛ بلکه گستردگی اندیشه آنها وسیع‌تر از زمان حاضر و بلندی همت‌شان بر فراز زمان موجود، در پرواز است.

۷. گشتند مصادف چو به انسان برینی
از منقبتش هرچه در او بود گرفتند

توضیح: چنان‌که در ترجمه سوره قرآنی بالا اشاره شد، اندیشه و آینده‌نگری انسان‌های برین تا ابدیت گسترده است؛ درنتیجه نوابغ (مانند مردان بزرگ تاریخ اسلام که به انبیا و ائمه ﷺ مصادف شده‌اند که پایین‌تر از انسان‌های برین‌اند) هر خلق‌وخو یا هر فضیلت دیگری را از ایشان به دست آورده‌اند که این، جز با اغتنام فرصت ناممکن است.

۸. یا سیر نمودند در آفاق و در انفس
معلوم، رها کرده و مشهود گرفتند

توضیح: به‌موجب یک آیه از قرآن، همه نشانه‌های وجود خدا و صفات قدسیه او، به دو دسته تقسیم می‌شوند:

دسته اول آیات و نشانه‌های آفاقی (یعنی همه موجوداتی که در بیرون وجود انسان‌اند)

دسته دوم آیات انفسی؛ یعنی نشانه‌های خدا و صفات او که در وجود خود آدمی می‌باشند.

به‌موجب دسته اول آیات خداشناسی، یک معرفت علمی است که شخص خداجو باید یکی از حواس پنج‌گانه خود را به کار ببرد و در آن آیات، عمیقاً بیندیشد تا به وجود خدا و صفات او ایمان علمی و برهانی پیدا کند؛ اما هنگامی که در شگفتی‌های وجود خود بدون به کار بردن هیچ‌یک از حواس پنج‌گانه می‌اندیشد، به‌مانند آن است که با چشم دل خدای حکیم و دانا و توانا را مشاهده می‌کند. واضح است که این نوع از معرفت، قوی‌تر از خداشناسی اول است و همین نوع است که آن را معرفت شهودی می‌گویند (شنیدن کی بود مانند دیدن). بنابراین فرصت‌طلبان در این صحنه، به خداشناسی نوع اول اکتفا نمی‌کنند و با مطالعه دسته دوم از آیات، معرفت‌الله را در خود بالا برده و از علمی به شهودی ترقی می‌دهند.

۹. یا فاخره گشتند به تاریخ نژادی
چون حاتم طایی روش، جود گرفتند

توضیح: گروهی از فرصت‌طلبان کسانی‌اند که در تارک تاریخ می‌درخشند و سربلندی همیشگی را پس از خود برای ملت خویش به ارمغان می‌آورند؛ مانند حاتم طایی که به‌جهت جود و سخاوت خود، یکی از تاریخیان نژادعرب است و گذشت قرن‌های متوالی، نتوانسته پرده ابهامی بر درخشش او بیندازد.

۱۰. از پا ننشستند که تا درّ حقیقت
از هر صدف دل که نیالود، گرفتند

توضیح: دل‌های پاک که به صدف دریایی شباهت دارند، کانون عقاید و اخلاق پاکیزه‌اند و این پاکی و پاکیزگی به‌مانند دری است که صدف ار در خود می‌پروراند؛ کسانی که به‌معنای کامل کلمه فرصت‌طلب‌اند، وقتی در دریای دنیا به صاحبان این چنین دل‌ها می‌رسند، درهای بهترین خلق‌وخو و صافی‌ترین عقائد را از آن استخراج می‌کنند تا خود نیز به آنان در داشتن این مرواریدها شباهت پیدا می‌کنند.

۱۱. یا کشف نمودند ز اسرار طبیعت
تا خاطره‌ها راضی و خشنود گرفتند

توضیح: ما در مقایسه زمان حاضر خود با زمان‌های پیش، می‌بینیم که هنرمندانی توانا و مکتشفینی دانا در صحنه اکتشافات و اختراعات، هنرنمایی‌های بهت‌انگیزی مانند کشف اتم و ساختن فضای مجازی و... (متأسفانه مورد سوءاستفاده کج‌اندیشان قرار گرفته) از خود به‌ظهور رسانده‌اند؛ به‌گونه‌ای که اگر ارتباط با مردم پیشین و خبر دادن ما به آنان از این هنرنمایی‌ها امکان‌پذیر بود، آنها ما را به نقصان عقل و نابخردی متهم می‌کردند و خبر از این هنرمندی‌ها را از ما نمی‌پذیرفتند؛ اما می‌بینیم و خود ما با این اختراعات و کشفیات ارتباط شبانه‌روزی داریم. این موفقیت‌ها هم جز از راه فرصت‌طلبی برای هنرمندان ذکرشده به‌دست نیامده است.

۱۲. در مکتب مشایی و اشراقی حکمت
راه دگری کان دو نپیمود گرفتند

توضیح: در میدان حکمت و فلسفه سه مکتب وجود دارد: مکتب اشراق و مکتب مشاء، در این میان فیلسوف فرزانه‌ای با بهره‌مندی از کمترین فرصت‌گاه از طریق استدلال‌های علمی و گاه از مسلک تهذیب باطن قد علم کرد و این مکتب‌ها را به یکدیگر تلفیق نمود و مکتب سومی را به‌نام حکمت متعالیه بناگذاری کرد که این مرد بزرگ، جزء ملاصدرای شیرازی نیست.

۱۳. هر چند به فرسایش این پیکر خاکی
برجان خود آن را که بیفزود، گرفتند

توضیح: آری از فرصت‌طلبان گروهی با تحمل درد و رنج‌ها و انجام مراسم طاقت‌فرسای علمی و عبادی و احیاناً با ناکامی‌های بعد مادی و طبیعی و در پهنه عرفانی که مرضی خداست و تأییدشده پیغمبر و دودمان معصومش ﷺ می‌باشد، پیش رفتند تا توانستند، ملائکه را ببینند و با آنان ارتباط پیدا کنند.

۱۴. این درس از آن مورچه کز بردن دانه
تا لانه خونه هیچ نیاسود گرفتند

توضیح: گویند یکی از پادشاهان (امیر تیمور معروف به تیمور لنگ) در مقابل این سؤال قرار گرفت:

شما که سرباز بودی، بدون داشتن زمینه‌های قبلی پادشاهی چگونه به سلطنت رسیدی؟

در پاسخ گفت: در دوران سربازی‌ام در جنگی از محاصره دشمن گریختم و به خرابه‌ای پناه بردم. چشمم به مورچه‌ای افتاد که دانه‌ای گندم را که از جثه خودش بزرگ‌تر بود، به لانه خود در بالای دیوار می‌برد؛ اما من شمردم ۶۷ بار دانه سنگین به زمین افتاد و هربار مورچه به عقب برمی‌گشت تا بالأخره موفق شد، در بار ۶۸ ام دانه را به لانه برساند.

به طلاب گرامی یادآور می‌شوم که لااقل ما از عزم قوی این جانور اگر بیاموزیم، ما هم می‌توانیم مانند خواجه نصیرالدین‌ها و علامه حلی‌ها و... گردیم.

۱۵. چون احمد مختار چه شب‌ها به نیایش
بردند به سر رتبه محمود گرفتند

توضیح: در سوره شریفه اسرا آیه‌ای است که در آن خداوند، پیغمبر معظم خود را (احمد مختار) مخاطب می‌سازد و به او فرمان شب‌زنده‌داری به‌عنوان فریضه‌ای پراهمیت امر می‌کند.[1]

و چه فرصت‌طلب‌های عجیبی که به‌خواب نوشین پشت‌پا زدند و به پیروی از پیغمبر معظم‌شان با شب‌زنده‌داری، به عالی‌ترین مقامات معنوی رسیدند.

۱۶. یا که چو علی ﷺ رفته به میدان شجاعت
تا از ابطال کُلَه خود گرفتند

توضیح: فرصت‌طلب‌های دیگری در ربودن گوی شجاعت و شهامت و قهرمانی (مانند قهرمانان شهید انقلاب عزیزمان) به پیروی از علی ﷺ گوی سبقت را از دیگران ربودند. آن‌چنان که پیشوای بزرگ‌شان امام علی ﷺ در پهلوانی خود چنین فرمود:

صیدالملوک صعالب و ارانب
فاذا رکبت فصیدی الابطال

شکار، پادشاهان و روباهان و شغالانند؛ اما من وقتی به مرکب شکار سوار می‌شوم، قهرمانان را شکار می‌کنم.

۱۷. یا که چون حسین ﷺ از همه هستی بگذشتند
تا جا به دل حاسد و محسود گرفتند

توضیح: داستان عاشورای حسین‌بن علی ﷺ در میان داستان‌های تاریخی عالم، به‌مانند خورشید تابان در میان ستارگان تابندگی می‌کند؛ نه تاکنون کهنه شده و نه در آینده نیز به مشیت الهی کهنه می‌شود.

این داستان دور از خیال‌بافی‌های افسانه‌ای قهرمان خود را (حسین‌بن علی ﷺ) نه‌تنها در دل دوستان؛ بلکه در دل دشمنان خود هم عالی‌ترین رتبه را داده.

۱۸. افسوس که رفت عمر «نظامی» به نحوست
اما دگران طالع مسعود گرفتند

از آن‌جایی که سراینده این قصیده که تنظیم‌کننده مقاله است، با اینکه در دوران شیرخوارگی بینایی را از دست داده، از زمانی که به سن تمییز رسیده، به یاد ندارد که از کنار فرصت‌ها بی‌تفاوت گذشته باشد؛ ولی با همه این اوصاف، خود را مقصر می‌داند و چنین باور دارد که به‌قول منجمین، عمرش را با نحوست (یعنی طالع نحس) وقت‌کشی کرده؛ اما دگران با داشتن طالع خوشبختی (طالع سعد)، منشأ آثار بزرگی برای خود و دیگران شدند؛ زیرا مانند نظامی از کنار فرصت‌ها بی‌تفاوت نگذشتند.

• پی‌نوشت

۱. پاره‌ای از شب را به‌عنوان شب‌زنده‌داری تهجد کن تا پروردگارت تو را به مقام محمود (مقام شفاعت) برانگیزد.

معاون پژوهش حوزه علمیه خواهران مازندران خبر داد

برگزاری دوره علمی کاربردی ویژه طلاب استعداد برتر در استان‌های مرکزی، مازندران و خوزستان

معاون پژوهش حوزه علمیه خواهران گفت: دوره علمی کاربردی ویژه طلاب استعداد برتر در استان‌های مرکزی، مازندران و خوزستان برگزار می‌گردد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، خانم فاطمه اردشیری، معاون پژوهش حوزه علمیه خواهران مازندران، از برگزاری دوره علمی کاربردی ویژه طلاب استعداد برتر در استان‌های مرکزی، مازندران و خوزستان خبر داد و اظهار کرد: این دوره با دو محوریت آشنایی با منظومه فکری گفتمانی امامین انقلاب اسلامی و سیری بر تحولات منطقه و روش تحلیل جریانات فکری سیاسی منطقه به‌مدت یک ماه به‌صورت مجازی برگزار می‌گردد.

وی ادامه داد: از اهداف برگزاری این دوره، شناسایی، جذب و توانمندسازی طلاب است تا با برگزاری کلاس‌های مهارتی و کارگاه‌های پژوهشی به‌صورت هدفمند، مسیر رشد پژوهشی را طی کنند.

دوره آموزش تبلیغ و کار با نوجوانان در شهرستان صحنه برگزار شد

دوره یک‌روزه آموزش تبلیغ و کار با نوجوانان، در مدرسه علمیه امیرالمؤمنین ﷺ شهرستان صحنه، با حضور کارشناس تبلیغ کودک و نوجوان برگزار شد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، این دوره یک‌روزه با همکاری معاونت تبلیغ استان، جهت راه‌اندازی «طرح بینات در مدارس» و دوره «کار با نوجوانان و نحوه برخورد با دانش‌آموزان»، برگزار شد.

حجت‌الاسلام ابوالقاسم خدادادی، کارشناس تبلیغ کودک و نوجوان، ضمن تأکید بر گسترش طرح «بینات در مدارس»، در خصوص الزامات و ممنوعات رفتار با دانش‌آموزان در سنین مختلف، اظهار داشت: به چندین راهکار عمل کنید:

۱. سرزنش ممنوع

نصیحت‌های مستقیم و سرزنش‌آمیز در این دوره، اثر بسیار مخربی بر رفتار نوجوان دارد. به دنبال راه‌های غیرمستقیم برای تذکر باشید. اگر نکات مثبت او را کم‌رنگ ببینید و در عوض به نکات منفی اخلاقی و روحی او تمرکز کنید، به او یک سرنخ برای لجبازی خواهید داد؛ چراکه به او آموزش می‌دهید که روی نکات منفی تمرکز کند. اگر او را با کسی مقایسه کنید، او نیز شما را با دیگران مقایسه خواهد کرد.

۲. تشویق کنید

نوجوانان برخلاف آن‌چیزی که به‌نظر می‌آید، از پذیرفتن مسئولیت‌های کوتاه و مورد علاقه و مهم لذت می‌برند. چنین مسئولیت‌هایی را به آنها بسپارید و تشویق و تشکر را فراموش نکنید؛ اما در سپردن مسئولیت به نوجوان مراقب باشید که چه مسئولیتی و در چه زمانی به نوجوان واگذار می‌شود.

برگزاری اجلاسیه شورای آموزش مدارس علمیه هرمزگان

اجلاسیه شورای آموزش مدارس علمیه استان هرمزگان در بندرعباس برگزار شد.

به گزارش خبرگزاری حوزه از هرمزگان، اجلاسیه شورای آموزش مدارس علمیه هرمزگان با حضور حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا حامدی معاون آموزش حوزه علمیه هرمزگان و مدیران و معاونان مدارس علمیه استان در بندرعباس برگزار شد.

در این نشست که با موضوع پایش پرونده‌های تحصیلی طلاب و روحانیون برگزار شد، مدیران و معاونان مدارس علمیه هرمزگان، گزارشی از وضعیت تحصیلی طلاب و روحانیون مدارس علمیه و وضعیت پرونده‌های تحصیلی آنان ارائه دادند.

در این جلسه تعدادی از مدیران و اساتید مدارس سراسر استان، در فضایی صمیمی به بیان دغدغه‌ها، نظرات، دیدگاه‌ها، پیشنهادات و برخی مشکلات مدارس پرداختند.

معرفی کتاب

• دروس فقهی کتاب الحجر

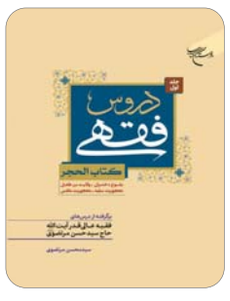

جلد اول کتاب دروس فقهی کتاب الحجر برگرفته از درس‌های آیت‌الله سیدحسن مرتضوی و به‌قلم حجت‌الاسلام سیدمحسن مرتضوی به‌همت مؤسسه بوستان کتاب در ۴۲۴ صفحه منتشر شده است.

به گزارش شبکه اجتهاد، این اثر برگرفته از مجموعه‌درس‌های خارج فقه آیت‌الله سیدحسن مرتضوی است که به‌صورت موضوعی و گزینشی از مجموعه تقریرات ایشان در بیش از چهار دهه تدریس مستمر در حوزه علمیه خراسان سامان یافته و تدوین شده است.

جلد اول این مجموعه به موضوعات مهم و پرکاربرد «کتاب‌الحجر» همچون بلوغ دختران، ولایت بر طفل، محجوریت سفیه و محجوریت مفلس اختصاص دارد که در سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۴ شمسی بر مبنای متن تحریرالوسیله امام خمینی رحمه‌الله‌علیه تدریس شده است.